

Ivo Prijatelj

VRT PRED ZORO

Osebe

STANKO, 26 let

PETER, 36 let, njegov brat

ELI, 19 let

FRANCI, 26 let

ŠTEFA, 37 let, delavka iz predmestja

STARI

STARA

POLICIST V CIVILU

DRUGI POLICIST

Kraj dogajanja: podstrešna soba v predmestni hiši z vrtom

Prvi prizor: 11. maj 1945

Ostali prizori: avgust in začetek septembra 1943

Prvo dejanje

1

Stari, stara. Revno opremljena, vendar pospravljena in pometena podstrešna soba s poševnim stropom in mansardno nišo na levi. Umazana, strgana zavesa, pod oknom zguljen naslonjač, majhna pisalna miza, razmajan stol, stojalo z lavorjem, gašperček. Ob zidu postelja, ob njej nočna omarica. Ob vznožju postelje večja skrinja. V globini odra vrata, poleg njih omara. Na skrinji cula z oblačili in majhen kovček. Stari sedi na postelji, stara pod ostrim kotom gleda skozi okno.

STARI: Jaz sem samo ...

STARA: Kaj?

....

Kaj?

STARI: Kaj, kaj ...

STARA: Bojo ...

STARI: Kaj bojo?

STARA: Zažgali ...

STARI: Koga?

STARA: Stolp.

STARI: Ne.

STARA: Ti rečem ...

STARI: Avša.

STARA: Kaj?

Stari odmahne. Stara pride bliže.

Si rekel ...

STARI: Ni treba! Zakaj so pa dali gor zastavo ...

Oblast je oblast!

Zakaj bi oblast sebe rušila pa ... pa ... zakaj bi oni ... sami
sebe ... *Odmahne.*

STARA: Požgali ... pobili ...

STARI: Ni treba! Oni ...

Lahko naredijo ... konec. Lahko ...

Lahko delajo, kar hočejo ...

Stara gre nazaj k oknu.

STARA: Kako se spreneveda ...

Kar, kar ...

Nič ne ve ...

On se nič ne spomni ...

....

STARI: Kaj?

STARA: Raje se pripravi.

STARI: Na kaj le?

STARA: Na njega.

....

STARI: A boš kar tam? A ne misliš spat?

STARA: Ne morem. *Pride bliže.*

STARI: Kraval zganjaš. Na, zdaj pa še jaz ...

Kaj nama je treba sem gor ...

Lahko bi bila spod, v postelji, pod kovtrom.

STARA: Najprej bo iskal tam.

STARI: Tukaj pa ne?

STARA: Če pogasiva luč, se skrijeva ...

Stari odmahne.

....

STARA: Boš videl.

STARI: Kaj?

STARA: Njega ...

Nebo ... Oblake ...

....

Rdeče. Krvavo in rdeče ...

Vse ...

....

STARI: Ne sredi noči.

STARA: O, ja. Pridejo.

STARI: Tak občutljiv, miren pob, ves čas samo knjige, študij ...

....

STARA: Ni ...

STARI: Kaj ni?

STARA: Ni končal.

STARI: Kako pa bi, če je pa kar izginil ...

Ne verjamem, da še kaj miga.

....

STARA: Dan bo.

Kmalu.

....

Miga, še kako miga.

Pravijo, da je ratal pravi hudič, oficir, komisar, kaj vem,
kako jim rečejo.

Da ne pozna milosti.

STARI: Pa ne on.

Morala si ga zamenjat s kom drugim.

STARA: To je ta ura.

Ko začne noč ugašat.

STARI: Noč ne ugasne.

STARA: Kaj pa?

STARI: Ugasne, kar gori.

....

Zdaj bi bil že proti koncu ...

Miren, skromen ...

Razen enkrat ... Bog ve, kaj ga je pičilo ...

STARA: To, kar piči hlačmana, to. Tudi tebe je ...

STARI: Ne, ne, jaz sem samo ...

....

Ah, nje je bilo pa škoda ...

STARA: Kaj?

STARI: Punce je bilo škoda.

Škoda ...

STARA: Katere?

STARI: Tiste.

STARA: Aja.

Flenča!

STARI: Ti si!

STARA: Kaj?

STARI: Ti!

STARA: Kaj jaz?

STARI: Nič.

STARA *se ustavi pred njim*: Slišala sem. Vse sem slišala.

STARI: Kaj si slišala?

STARA: Kar si rekel.

STARI: No, kaj sem pa rekel?

STARA: Da sem kurba.

STARI: Nisem!

STARA *udari s palico ob tla*: Pa si!

STARI: Pa nisem, ti kura!

STARA: Zdaj si!

STARI: Zdaj sem, prej pa ne!

STARA: Je isto!

STARI: Ni!

STARA *dvigne palico*: Te bom!

STARI: Samo poskusi!

STARA: Sem te že, o, ja, pa te bom še!

STARI: Nikoli več me ne boš!

STARA: O, ja!

STARI: O, ho, ho!

STARA: A posmehoval se boš. Na!

Zamahne, stari prestreže udarec, zgrabi za palico. Začne se ruvanje, ki pa je nebogljeno, otročje. Grabita drug po drugem, vendar ne dosežeta, zamahujeta, toda udarci so medli in nobeden ne dospe do cilja.

STARI *med ruvanjem*: Ti boš, kaj!

STARA: Pa ... ravno ... jaz!

STARI: Ti, kaj! Kaj si morala ... Kaj ti je bilo treba ... takrat ... takrat ... sredi noči ... hodit na ... na ... na ... na ... na gestapo!

STARA: Treba ... jaz ... sem morala ... prijavit ... ker si ... ti ... ti ... ti spet ležal pijan ... Ja.

STARI: Jezik za zóbe! Jezik za zóbe! Učim te ... pa ne kapiraš! Eno ... samo ... stvar ... maš za ... kapirat.

STARA: A za zóbe, kaj! A da bi potlej ... še naju! Da bi ... naju ... Jaz sem naju ... rešila!

STARI: Da ne crknem od smeha ... Ha, ha, ha ... Ti si rešila,
ja ...

Niso naju ... takrat, naju bojo ... pa zdaj, naši.

Konec ravsanja, zadihana obsedita na postelji.

STARA: Mogoče pa ne ...

STARI: Mogoče ...

STARA: Kaj, če so pozabili na naju ...

STARI: Na nobenega ne ... Zakaj bi ravno na naju?

STARA: Ker sva stara.

STARI: Ja. Stara, grda ...

STARA: Jaz nisem grda.

....

*Spodaj na hodniku se s treskom odprejo vhodna vrata.
Stari in stara se primeta za roke. Po lesenih stopnicah se
zaslišijo počasni, težki koraki. Premor.
Stari zapre oči. Držita se drug drugega z obema rokama.
Koraki pridejo do vrat in obstanejo.*

STARI: Ludva ...

STARA: Hortenzije bi bilo treba obrezat ...

STARI: Ludva ...

2

*Stanko, potem Eli. Ista soba, dve leti prej. Vse razmetano.
Na postelji kup zmečkane posteljnine. Vrata omare priprta, z
njih visi preluknjana nogavica. Na mizici kup knjig, zvezek,
pisalni pribor, ostanki kosila. Na gašperčku lonec, iz katerega
gleda kuhalnica itd. Stanko se izkoplje izpod kupa na postelji,
spotoma oblači hlače, skoči k vratom, odpre. Pred vrati Eli.*

STANKO: O, vi ...

ELI: Jaz.

Se gledata.

STANKO: Iščete mene?

ELI: A je še kdo?

STANKO: Takoj.

Zapre vrata. Zgrabi lonec, vrže vanj ostanke kosila in nogavico in vse skupaj zapre v omaro. Raztegne posteljnino čez posteljo, zgrabi glavnik, opusti zamisel, gre spet odpret.

STANKO: Ko se zakopljem v knjige, pozabim pospraviti. Malo je razmetano.

ELI: Če motim, lahko tudi drugič ...

STANKO: Sploh ne ... Prosim.

Na široko odpre in jo povabi noter. Eli vstopi, obstane sredi sobe.

STANKO: Prosim.

ELI: Hvala.

....

To je torej to.

STANKO: Kaj?

ELI: Vaša soba.

STANKO: Moja ... Tukaj nekako taborimo. Do nadaljnjega.

ELI *k oknu*: Je to ... ta vrt?

STANKO: Ja, vrt ...

....

Kateri?

ELI: Večerni vrt, pijanega avgusta ...

Se malo nagne ven. Poglej, poglej ... Večji, kot sem si

predstavljala.

....

Isti čas. Ko se kamen dan trklja v jamo večera.

Lepo prosim, kje so pa ...

STANKO: Ni treba naprej ...

Priznam ...

ELI: Kaj priznate?

....

STANKO: Zagrešil sem ... pesniški poskus ...

ELI: V moji latinski vadnici ste ga pozabili. Saj veste, a ne?

STANKO: Ja.

Ja, pravzaprav ...

ELI: Ampak ne namenoma?

STANKO: Ne, ne, to ... *Odmahne.*

Bi mogoče sedli?

ELI: Bi. Kam pa?

Stanko zgrabi stol. Ko ga dvigne, se vidi, da je pleteno sedalo preluknjano. Odloži ga na sredo sobe in vzame s postelje blazino. Položi jo na stol. Pogleda Eli, skomigne, Eli sede. Stanko sede nasproti nje na posteljo.

STANKO: Upam, da vam je udobno.

ELI: Srednje.

....

STANKO: Mogoče pa to ni bila ravno dobra ideja?

ELI: Nasprotno – meni se zdi, da prav čedno pišete.

STANKO: Mislim to, da ste prišli.

Kaj bi rekel vaš gospod oče?

ELI: O, lahko ste popolnoma brez skrbi. Papa je veliko bolj liberalen, kot si predstavljate. Da o mamici ne govorim.

Ne smete nas soditi po tistih bidermajerskih portretih v salonu.

Je m'en fiche.

STANKO: Kaj?

ELI: Žvižga se mi.

Malo že.

STANKO: Si lahko to privoščite?

ELI: Jaz že. Pa vi?

Stanko se dvigne, Eli pogleda stran, Stanko sede.

ELI: Kaj, če bi se tikala?

STANKO: Tikala?

ELI: Ja. Dol z buržuji. In tako dalje.

STANKO: Lahko.

Ne vem pa, če bo liberalnost vaše gospe mame to prenesla.

ELI: Na to se pa nisem spomnila.

Je m'en fiche.

Sicer pa si ... pri njej ... kar v redu zapisan. Veliko da na svoj dober okus ... In papa pravi, da še nismo imeli tako "kompletnega" inštruktorja latinščine.

STANKO: Kompleten kot kompleten idiot?

ELI: Kompleten kot Goethe. Papanova najvišja ocena.

STANKO: Prosim, ne norčujte se.

ELI: Mi ne pade na pamet. A ne opaziš, da sem smrtno resna?

STANKO: Resna?

Vi?

....

Oprostite, ampak ... vam še niso jasne niti osnovne reči.

ELI: Na primer?

STANKO: Na primer ... Razlika med literaturo in življenjem ...

ELI: Banalna razločevanja me ne brigajo.

STANKO: Kaj pa vas?

ELI: Vem, kaj. Ali pa ne. Kakor kdaj.

Je m'en fiche.

STANKO: Si pač privoščite.

In kje v tem vašem glokenšpilu nastopim jaz?

....

ELI: Vem ...

Dovolj vem ...

....

STANKO: Lahko slišim?

ELI: Vem ...

kam se skloniš, ko sklanjam tretjo deklinacijo. Drugi razred, samostalniki z obrazilom na s. In ... me nisi prijel za roko sredi Gaja Valerija Katula?

Si ali nisi?

STANKO: Mogoče. Bežno.

ELI: Kakor že.

Vsakič, ko vstopi papa ... se zdrzneš, kot tat. Je tako ali ni?

STANKO: Tako je.

ELI: Si že kaj ukradel?

STANKO: Ne da bi vedel.

ELI: Bi hotel bit tat?

....

Si tatinski vajenec?

STANKO: Bit ...

Bit tat ... ni ...

Premik v njeno smer, Eli se izmakne.

ELI: Ni kaj?

STANKO: Dovolj.

ELI: Za koga?

STANKO: Zame.

In zate ... Ti ... Ti ...Ti ...

Frontalni napad. Stanko jo zgrabi, discipline je konec, kopljeta drug v drugega in se hkrati spopadata. Hlastata drug proti drugemu in se umikata, a do poljuba ne pride. Stanko jo zrine k steni.

ELI: Zakaj mi pa ne odpreš ust?

STANKO: A je treba odpret?

ELI: Pod mus.

STANKO: Zakaj?

ELI: Odpri, pa boš videl.

Stanko razpre ustnice, vse se umiri, počasi se bližata drug drugemu. Do poljuba ne pride.

STANKO: Ti ...

Z eno roko ji dviguje krilo. Ona ga spet poriva dol. Gor in dol.

ELI: Ups ... Tole je začelo it pa malo hitro ...

STANKO: Bom pazil.

ELI: Kako to misliš?

STANKO: Tako rečejo ... a ne?

ELI *se mu izvije*: Lahko dobim kozarec vode?

Stanko iz vrča natoči vodo.

ELI *stopi k oknu, gleda na vrt*: Temen ... podivjan ... zaraščen ...

Hortus, horti, masculinum ...

....

O, grad se vidi ... *Se spet obrne.* Si tukaj sam?

STANKO: V pritličju sta še lastnika.

ELI: Pa mansarda?

STANKO: Krama. Pa jaz.

ELI: Varno skrit.

STANKO: Ne več.

ELI: Grem ...

STANKO: Ne ti. *Proti postelji.*

ELI: Zakaj pa ne?

STANKO: Zvohala si brlog ...

ELI: Pa kaj? Me boš zdaj raztrgal?

STANKO: Ne ...

ELI: Kaj pa ...

STANKO: Živo te hočem ... *Postelja.*

ELI: Vpila bom na pomoč ...

STANKO: Nikogar ni.

Razen naju.

ELI: Se pravi ... da sem zgubljena?

STANKO: Jaz tudi. Tudi jaz sem.

ELI *se prekobali in okobal sede nanj:* Ne, nisi. *Odpne uhana in ju spusti na tla ob postelji. Odpenja ogrlico.*

Ti že nisi zgubljen.

STANKO: Kako veš?

ELI: Papa pravi, da si eden tistih. Neopazen, slabo udomačen.

Spusti ogrlico za uhani.

Ampak ko izbereš ... plen ... boš šel.

Samo izbrat moraš.

Je tako?

STANKO: Izbrat plen ...

Je rekel papa. Pa ti?

ELI *si razpne lase, da se ji usujejo po ramenih*: Jaz pa, da bodi
zdaj ...

tiho.

Se nagne k njemu.

3

Stanko, Franci. Ista soba, naslednji dan. Franci v talarju sedi na postelji, v rokah ima obtolčeno emajlirano skodelico s čajem.

FRANCI: A ...

STANKO: Ja.

FRANCI: Zakaj mi to ...

STANKO: Včeraj, ob tej uri ...

FRANCI: In ... včeraj ...

STANKO: Ta čas.

FRANCI: Dejansko ...

STANKO: Sva.

FRANCI: Praviš, da tri ...

STANKO: Ja. Potem je šla, zaradi policijske.

FRANCI: Ampak ...

Se ... vsaj kesaj?

STANKO *se zlekne po postelji*: Ne še. Je še čas ...

Če bi se napil ... Stari tamle v omari skriva šnops ...

Ne morem se odločit ...

....

FRANCI: Jasna stvar, bil si zapeljan, ampak kljub temu ...

STANKO: Kaj?

FRANCI: Tu not mi je obtičalo ...

Kot ... da je ...

STANKO: Da je kaj?

FRANCI: Bil si ... Več kot prijatelj.

Ne ...

Hočem reč, skupaj sva rabutala, ministrirala, skupaj letala po hribih ... Ko si vstopil, sem tudi jaz ...

STANKO: Ne bi o tem ...

....

FRANCI: Če se spomnim ... Vlak z relikvijami. Nosiš baldahin, jaz za tabo, ob srebrni trugi s kristalnimi stranicami ... Zasipajo nas ... z rožami. In potem do jutra debata o smislu. O pričevanjih. Ali smem prositi za palmo, o tenki črti, ki loči ponižnost od oholosti ...

STANKO: In o krvi, ki da spira madeže, če se kaj spomnim ...

Ja, celo noč.

Kri, kri ...

....

Lupus in fabula.

....

Okvir bo treba privit. *Posteljni okvir*. Cvili kot zaklano prase ...

Še dobro, da ta spodnjih ni doma.

....

FRANCI: Stane ... Stanko ...

....

Jaz ...

STANKO: Kaj?

FRANCI: Drug glas imaš ...

STANKO: Kakšen?

....

FRANCI: Oprosti ... da sem bil jaz tisti, zaradi katerega ...

STANKO: Kje pa, zahvalit bi se ti moral.

FRANCI: Za kaj?

....

Kar šel si, ne da bi se poslovil.

Zapustil si ... čredo. Jaz je ne morem.

Nekaj za pot ...

....

Dvigne talar, govori o hlačah. Poglej. To so te ...

Zadnje, ki jih je sešil, prinesel jih je na večer pred novo

mašo ...

Žgejo me.

Ni prav, kar so naredili ...

....

....

Tako mi je žal.

Ni besed ...

Hočeš, Stane?

....

Samo reci.

Stane ...

STANKO: Kaj ti pa je?

FRANCI: Ne, poslušaj ... Poslušaj, Stane ...

Stanko ... *Se sezuje, odpenja hlače.*

STANKO: Poslušaj me ti!!

FRANCI: Kaj?

....

STANKO: Nehaj ...

....

FRANCI: Zadnje so. *Obstoji s spuščeni hlačami.*

....

STANKO: Daj ...

Čez stol jih daj ... Da bo že mir ...
Franci sleče hlače in jih obesi čez stol. Obstoji, gleda Stanka.

STANKO: In?

FRANCI: Nimam drugih.

STANKO *vstane, si tudi sam sleče hlače in mu jih da:* Mogoče ti bojo prekratke ... ampak, kakor češ ...
Franci oblači njegove hlače, Stanko ostane v spodnjem perilu.

FRANCI: Tako, pa sva. Zdaj pa – ti sem, jaz pa ke. Eden levo, eden desno. Sursum corda.

Tako bo, kajne?

Te lahko objamem?

Ga objame in ga drži v objemu, Stanko se na objem ne odzove.

Sredi noči se spomni jutra ...

STANKO: Spusti me ...

Spusti že!

FRANCI *ga spusti iz objema:* In njegova volja se zgôdi. Fiat voluntas tua. Zrno, ki ne umre ...

Če pa zrno umre, obrodi obilen sad.

In beži stran od kabale.

Prosim te, beži ...

....

Ne bežat, Stane ...

Beži ... *Odhaja.*

Luč ne more bit črna.

Ni logike ... *Odide.*

STANKO *stopi za njim do vrat, zakliče v hodnik:* Utrgaj kakšno jabolko ... Pa kakšno repo spuli ... Ta starima se ne bo poznalo ...

Zase. Tenek si, kot papir ...

Zavpije v hodnik. Pojej že kaj ...

Spet zase. Hudič ...

4

Stanko, Eli, na postelji, sede. Polmrak, odprto okno. Proti orgazmu, stopnjevanje.

STANKO: Kdaj?

....

No?

Poglej se ... kakšna ...

Ne upaš si ...

ELI: Bom ... Saj bom ...

STANKO: Kdaj?

ELI: Hočeš, da prevaram ...

papana?

Hočeš?

Da ga prizadenem ...

je cena ...

Je velika ... velika ... cena ...

STANKO: Ne moreš si je privoščiti ...

ELI: Ne vem ...

Hočeš?

STANKO: Hočeš?

ELI: Hočem, ja ...

Hočeš?

STANKO: Hočem.

Te.

ELI: Hočem te.

Lahko me vzameš.

STANKO: Ne.

Ti.

Ti boš.

Mene ...

ELI: Bom ... O, ja.

Ujela ... Vzela ...

Bom ... Ja ...

....

V vejah završi. Trenutek predaha.

Veter ...

Samo veter ...

....

STANKO: Veter. Na ... Na, veter.

Te oči ... bo zametel, zaslepil ... *Ji z dlanmi zakrije oči.*

Te prsi ... *K prsim.*

Zasul ta usta ... *Ji z dlanjo prekriva usta.*

....

Zasejal ...

Na ...

ELI *se trga*: Ne še ... Ne še ...

5

Stanko, potem Peter. Noč. Škrebļjanje po šipi. Stanko v spodnjem perilu plane iz spanja. Posluša, gre odpret okno.

PETER: Daj roko.

STANKO: Pazi, dila je preperela ...

PETER: Daj že ...

Stanko mu da roko, Peter se skobali v sobo.

STANKO: A si gledal, da te ...

PETER: A tukaj nič ne kosite? Travo mate do pasu. Sovražim mokro travo ...

STANKO: A si pazil ...

PETER: A ne vidiš, da sem šel čez polje? Na, poglej to ... Čevlje mam blatne. Pa hlače. Poglej, kako sem se zasvinjal. Kje maš luč?

STANKO: Ne prižigaj ... Doma sta.

....

PETER: Klimba mašina, ves sem zasran. Novi čevlji ... Na ...
Briše čevlje ob rjuho.

....

Novi čevlji ...

Jutri mam ... Kako naj grem tak po opravkih ...

Klimba ...

STANKO: Kdo te bo pa videl?

PETER: Kako to misliš?

STANKO: Tako ali tako se ne smeš nikjer pokazat. Čim te zagledajo, te bojo ustrelili.

Sredi ceste te bodo počili ...

PETER: In?

A naj zato hodim umazan?

Za en osnovni samorešpekt gre ... Kako naj nekdo, ki je neurejen, sam sebe spoštuje? In če se ne spoštujem sam, kdo me bo?

No?

STANKO: Kaj se usajaš? Kdo ti pa kaj hoče?

PETER: Že v redu ...

....

Ne se bat ... Mene ne bojo. Italijane zanima samo še, kako bi čim hitrej odnesli rit ...

Kmalu bojo pa tako ali tako Rusi tukaj.

STANKO: Angleži.

PETER: Tem kurbam imperialističnim mi ne bomo nikol, zapomni si to, nikol ...

STANKO: Nehaj!

PETER: Nehaj ti!

STANKO: Kaj bi rad?!

PETER: No, kaj?!

....

STANKO: Nič.

....

Kaj je?

PETER: Ah ... Nič.

....

....

Zadnjič sem ...

Slučajno sem šel mimo.

STANKO: Kdaj?

PETER: Zadnjič ... mel sem opravek ...

STANKO: Kakšen opravek?

....

PETER: Cegnar je podrl.

STANKO: Zakaj pa?

PETER: Rekel je, da je moral.

Da ni bilo nobene koristi, da so kure dovolj ...

Da se je not zažrl čuden vonj.

Kar nekaj je ... Da mu je kradel svetlobo.

STANKO: Laže! Nizek je bil!

PETER: Seveda laže.

To bo še plačal ...

....

STANKO: Ni hotel reč ...

Zarad matke ga je ...

PETER: Kaj pa.

....

Ampak on ne ve, s kom ma opravka.

Bo že še zvedel.

STANKO: Mi smo bili samo gostači.

Itak je njegovo.

PETER: Pa ne svinjak!

Ne svinjak! En mesec nazaj je še govoril ...

STANKO: Matka ni marala kur.

Vseeno.

Zdaj je itak ... *Odmahne.*

....

Kaj?

No, kaj?

....

Pa ne, da ...

PETER: Ničesar.

Fertik.

Raznešeno in razhajkano ... Do podna ...

Za najemnino, je rekel ...

Da je bil zaostanek.

Prokleta uš izkoriščevalska.

STANKO: Ne razumem ...

PETER: Kaj je tukaj za razumet?

Je že prebelil.

Nas je pa pometel čez prag.

Gnida ...

STANKO: Zakaj pa tako na hitro?

Saj ni tak ...

PETER: Kar zagovarjaj ga ...

STANKO: Nikogar ne.

Da mu nisi še kaj naredil?

PETER: Malo sem ga potipal, ne preveč. Vsaj špegle, če je našel. On, da ne. Sem mu zabičal, da ma za iskat. Nekaj se je cmeril, sem mu pa repetiral ...

....

Je kar ... padel na kolena ... in začel molit.

STANKO: Enkrat ti bo kdo zlomil tilnik ...

PETER: Kdo?

STANKO: Že kdo.

PETER: Mogoče ti?

STANKO: Še nisem tako daleč.

PETER: Kako daleč si?

....

STANKO: Pa potem?

PETER: Sem rekel, da naj ne skrbi. Bomo že poračunali, prej ali slej. Te reči, da bomo najprej s tistim njegovim ...

STANKO: S kom?

....

PETER: Že veš ...

STANKO: S Francijem?

PETER: Ja.

STANKO: Tudi pomisli ne.

....

PETER: Prav.

Kot se ti zdi ...

....

Pa sicer?

Kaj delaš?

STANKO: Berem.

PETER: Kaj?

STANKO: Leonida Andrejeva ... Oscarja Wilda ...

Poskušam malo pisat ...

PETER *se nasmeje*: Lepo. Vprašal sem, kaj delaš?

STANKO: Pero ...

Poslušaj ...

Kdaj si ti imel nazadnje v rokah knjigo?

PETER: Kako misliš?

STANKO: Saj si slišal.

PETER: Kaj ti bo pa to?

STANKO: To, Pero. Lahko, da nisi opazil, ampak jaz na tej gasi stanujem ... Med križi mrtvih črk, zaplankan z interesi izkoriščevalskega razreda, kot si enkrat rekel.

Ti bi me pa selil.

PETER: Knjige ... Lepo.

Mogoče še nisi porajtal ... ampak kdor se če peljat v prvem razredu, mora skočit na vlak.

No, kaj mava spet za bregom?

STANKO: Prvi razred? Krdelo ušivih pavrov in par zblojenih literatov, ki se skrivajo po grmovju? Razen če so prvi razred tisti, ki vodijo podvig? Nama je jasno?

PETER: No, no ... *Mu položi roko na vrat.*

STANKO: Ne se me dotikat.

Kurba prefrigana ...

PETER: Kurba že, ampak stara, zmatrana. Taka, ki da tud zastonj.

Bo ... Saj bo.

Vse bo jasno.

Poravnano ...

Samo da te ne mika več hodit okrog, našemljen v črno kiklo.

STANKO: Nočeš nehat. Tudi če bi me ...

Kaj te briga?

PETER: Pa me.

Še kako. V novi državi bomo rabil inženirje, zdravnike ... Farje pa ... Kaj pa vem. Pobit zalego, če mene vprašaš.

....

Na, tamal. Za ta mesec.

Vzame denar iz denarnice, mu ga da.

Še ta mesec ...

Mogoče bom moral prespat, ne vem še, odvisno od
opravkov. Sporoči, ko ju ne bo.

STANKO: Pero ...

PETER: Ja?

STANKO: Pa ne, da sekajo noter?

PETER: Ne še. Bojo ...

Brez skrbi, midva bova takrat že na drugi strani.

Potegne redkvico iz žepa. Poglej, kaj ti raste pod oknom.

Redkvica. *Jo poljubi.* To je raja jedla za moč. Za moškost.

Ugrizne vanjo. Potegne iz žepa še eno in mu jo pomoli.

Kaj je? Si si že dobil babo?

STANKO: Kaj te pa to srbi?

PETER: Vse me. Še najbolj pa, kdaj si bo brat omislil babo.

No, kaj je? Boš vzel?

Si dedec al nisi?

6

*Stanko, Eli. Zgodnje jutro. Eli bosa, zavita v moški plašč, sedi ob
oknu in kadi, s hrbtom proti njemu.*

ELI: Lahko naju slišita ...

STANKO: Gluha sta.

S kurami vstajata in hodita spat ...

Še malo pa bosta začela ...

....

Eli ...

ELI: Ja?

STANKO: Dan bo ...

ELI: In?

STANKO: Kako, da si tukaj?

ELI: Ne bi smela bit?

STANKO *vstane, se približa s hrbta*: Če hočeš ...

....

ELI: Kdo pravi, da hočem?

....

STANKO *tik za njo, ovohava*: O, mati ...

Kaj voham ...

Mati, vi mi skrivate človeško meso ...

Človeško meso, o, mati ...

....

Pazi, pazi, pazi ...

ELI: Kaj?

STANKO: Za tabo.

ELI: Ja. Ti.

STANKO: Kdo?

ELI: Nehaj. *Pogleda čez ramo.*

....

Strašiš.

STANKO: S čim?

ELI: Zalezuješ ... kot da sem Rdeča kapica v izložbi.

STANKO: Rdeča kapica s prekrizanimi nogami sedi v izložbi
in kadi.

ELI: Da preživi.

....

Nisem tako mislila.

STANKO *jo ovohava*: Rekla si.

Eli sprejme igro.

ELI: Koga boš požrl?

Ni nikoli dovolj?

STANKO: Nikoli.

ELI: Tak si ...

STANKO: S tabo.

Ob njej, ovohava jo po telesu. Razpira plašč, najprej prsi, potem navzdol ...

ELI: Ne, tak si.

....

Morala bi domov.

Mu gre z roko v lase.

Papa leži. Mamica hodi iz ene sobe v drugo. Med postanki nabija po klavirju. Na jedilniku je Brahms, pa malo Skrjabina. Obupno slabo, en passant. Frau Müller je poniknila, za kosilo jemo kruh in kisle kumarice.

Hotel si, da prespim. Zdaj sem.

STANKO: Kaj bo, ko se izve?

ELI: Kaj?

STANKO: To.

ELI: Nič pretresljivega. Rekli bojo, da sem cipa. Še ena bankrotirana, bogataška cipa.

Hočeš, da sem tvoja cipa?

....

STANKO *mednožje*: Cipa.

Bi rada bežala, cipa?

ELI: Nikamor ne grem.

7

Franci, potem Stanko.

STANKO: Kako si prišel not?

FRANCI: Odprto je. Trkajte ...

STANKO: ... in se vam bo odprlo, ja, vem.

Si kaj pozabil?

FRANCI: Ponižuj me, Stane ...

STANKO: Nočem te poniževat. Zdelo se mi je, da sva se poslovila.

FRANCI: O tebi premišljuješ, ves čas ...

O rečenem ...

STANKO: Sem kaj takega rekel?

FRANCI: Rešit te hočem ...

STANKO: Pred čim?

FRANCI: Pred ničem.

Pred poraznim ničem, ki se je začel razraščati v tebi.

Pred mrazom in praznino.

Pred smrtjo ...

STANKO: Ne bit smešen, Franci.

....

Kaj pa počneš?

Ves ta halo – zaradi ženskice.

Pojma nimaš ...

....

Hočeš slišati?

....

Mraz? Ne, če bi jo videl, ne bi govoril o mrazu ...

Nič, praznina? Nasprotno, preveč je, duši me, da komaj

diham. Odprem okno, še zrak, ki vdre v pljuča, je ona.

Smrt? Ne, Franci, živa je, hudičevo je živa ...

Ženska ...

FRANCI: Zatajil si ...

STANKO: Koga?

FRANCI: Boga.

Zatajil si ljubezen.

Poteptal obljube ...

STANKO: Franci, ne veš, s kom se pogovarjaš ...

Veš, s kom?

FRANCI: S kom?

STANKO: Če bi ti rekel ...

Pomiri se ...

Če bi ti rekel, ja, to je bilo. Ne spomnim se, kdaj, kako, zakaj ... Ne rečem, da ne ...

Ampak če bi ti rekel, da sem takrat, ko so prišli povedat, da je bil ustreljen, naredil nekaj ... Če bi rekel, da sem iz ciborija vzel pest hostij in jih stlačil v žep in potem sem ... hodil ... kaj vem, uro, dve, tri ... Da se je temnilo, ko se je k meni ali pa jaz k njemu ... od nekod se je priklatil sestradan potepuški cucek in potem sva sedela skupaj in jaz sem ga objel in mu dal žret posvečeno telo našega gospoda ...

Če bi rekel to, kaj bi odgovoril?

FRANCI: Odgovoril bi ti ... da bi hotel bit na njegovem mestu.

Bit ta cucek.

Poklekne in mu objame kolena.

STANKO: Kaj pa počneš?

FRANCI: Ne morem te izpustit ...

STANKO: Moral boš.

FRANCI: Tudi če jaz ... je tukaj še on, ki neskončno blago nosi vse na svojih rokah. Ne boš mu ušel. In potem post. In molitve ... Stane, ne veš, koliko se moli.

Molitvam ne boš ušel, nihče jim ni.

STANKO: Da ne?

FRANCI: Stane ...

STANKO: Da ne bom?

Franci moj ...

FRANCI: Stane, ne morem več ...

STANKO: Česa?

FRANCI: Molčat.

Vse bolj iz sebe. Zlo je.

Kopiči se nad glavami, nad celim občestvom, ne, nisi ti kriv, ampak ...

Kako, da ne sprevidiš igre?

STANKO: Čakaj, Franci ...

FRANCI: Ne! Ne!

Treba je govorit!

STANKO: O čem?

FRANCI: Govorim ti o strašni ...

... o ...

... o modernem človeku. O nadutem puhloglavcu, ki si utvarja, da je njegov užitek edini namen stvarstva.

Da se on lahko igra ...

Poigral si se!

In šel!

STANKO: Umiri se, Franci ...

FRANCI *zniža glas*: Pst. Tiho! Mirno, oprezno ...

Ne bom, ne morem bit več tih in oprezen. Jaz ... jaz bom izkričal, ja, če bo treba, bom napisal ... pisma ... ker ... Lahko odpustim sovražniku, lahko tistemu, ki me rani, ne morem pa dovolit ...

STANKO: Franci ...

Ne smeš bit več tukaj.

FRANCI: Kdor je na strehi, naj ne hodi dol in naj ne stopa v svojo hišo, da bi kaj vzel iz nje, in kdor je na polju, naj se ne vrača po plašč.

Plašč, Stane. Razumeš?

Sredi polja ...

Kje bom dobil plašč?

STANKO: Razumem, Franci. Ampak najprej moraš vstat.

FRANCI: Zakaj?

STANKO: Zato.

....

FRANCI: Stane, zakaj ...

STANKO: Če hočeš, da te objamem.

In poljubim.

Zadnjič.

Si razumel? To je zadnjič.

Tako mora bit.

Potem boš šel.

Hočeš?

Franci vstane, zapre oči, odpre usta in stegne jezik kot za obhajilo.

8

Stanko, potem stara. Stanko, gol do pasu, se umiva. Ko si briše obraz in vrat, se zbudi občutek. Brisanje se spremeni v božanje, najprej po vratu, potem po toraksu, po trebuhu, po prsih. Močno trkanje.

STANKO: Kaj je? *Oblači srajco.*

STARA: Stanko!

STANKO: Delam!

STARA: Stanko! Odprite!

STANKO: Grem! Sem že ... *Odpre.*

Kaj je tako grozno nujno?

STARA *s krožnikom v rokah*: Svaljke sem prinesla.

STANKO: Dajte sem. *Vzame krožnik in ga nese k mizici.*

....

....

STARA *vzdihuje od vrat*: Jezus ti moj, sedem božjih ran ...

STANKO: Kaj je?

STARA: Saj ...

STANKO: Kaj?

STARA: Kaput.

Mrtev kaput.

....

Cel popoldan sem ga mela na očeh ... Jaz ne zastopim ...

Kje ga ma skritega ... Le kje ga skriva ...

....

Samo nekaj mi morate pa obljubit, Stanko ...

Stanko ...

STANKO *sedi s hrbtom proti stari, pohlepno meče vase*: Ja ...

STARA: Vi že ne boste tak, vi, ki mate še življenje. Pa ne rečem, da ni dober, sploh ko je malo pod gasom – ampak ne, on se ga bo na mrtvo ... Pol se pa znaša nad mano, ki kuham, šivam, kopljem, ki mu vse ... Jaz bi ga ... Kar stemni se mi ...

Stanko, če ga slučajno vidite, kje ...

STANKO: Kaj?

....

STARA: Ah ...

....

Nič ...

....

STANKO *vrne krožnik*: Oprostite, delo imam ...

STARA: Sem mu rekla, pejva, to je vse preveliko, brez otrok.

Garam od jutra do večera. Kako ma sestra v mestu čedno.

Ni hotel slišat. Enkrat ... nisem porajtala, kolk je že kaput

in sem ga malo ... Je pa letel za mano ...

Pol nisem več ...

Zdaj pa ... Še bog, da je zemlja. Če ne, bi bil stradež.

Ampak, ti proklet plevel ...

Zadušit me hoče.

Do konca grede ne pridem, pa že zaraste. A verjamete, da

še v spanju poslušam, ko vrešči iz tal?

STANKO: Jaz ga ne slišim.

No, dajte.

Ji zapre vrata pred nosom.

Stanko, Peter.

PETER: A ni malo zasvinjano tle not? Celo po standardih za
gospode?

STANKO: Zame je v redu ...

PETER: Zate, zate ... Kako lahko sprejemaš v takem?

STANKO: Koga?

PETER: Koga nek? Babe.

STANKO: Zaenkrat ni gneče.

PETER: Zakaj si pa ne dobiš kakšne?

STANKO: Mogoče bi jo pa ti pripeljal, ko si maher.

PETER: Ni slaba ideja ...

....

Maher ... Ni treba bit maher, zadost je bit malo
praktičen ... Je to kaj tacga?

....

Mel sem psa. Ne, da bi bil glih ljubitelj ... Hotel sem ga
naštudirat. Mrcina. Zatekel se je. Ni problema.

....

Tako to gre ... Moraš samo pustit.

Pol pa ... Pobožas – zategneš. Božas, zategneš, božas,
zategneš ... To je vsa znanost, amen.

Ne zamujat. Vzgajat, od prvega trenutka.

Pa kakšen piškot, za nagrado, ves čas v žepu.

STANKO: Kje je pa zdaj?

PETER: Misliš pes?

Kaj češ, opravki. Prideš, greš ...

Vsak v svojo smer ...

Isto z babami. Od ta prvega dneva moraš dat vedet, kdo je kdo.

Pocrkljat se, ja, seveda ...

Še najrajši mam kakšno iz fabrike. Vajenke so tud čisto v redu. Mora nekaj delat, pa magar, če samo štrika ...

Drugač se bo začela kurbat.

STANKO: Se zdi praktično.

PETER: Tud je.

Ne smeš pa podcenjevat. Tud precenjevat ni dobro.

Ker nekako ... Kaj je največ, če si dedec?

Kaj je to?

Vedet. Kako pa kaj.

In ravnat.

STANKO: Pero, pa ne, da me ti učiš?

Bi rad še mene dresiral?

PETER: Eh ... eh ... daj, no ... malo se menimo, ti pa takoj ...

Je pa seveda v redu, če ma človek stvari razčiščene ...

STANKO: Kakšne stvari?

PETER: Praktične ...

STANKO: Katere?

PETER: Jaz grem čez.

Še par oprakov ... in me ni.

....

Kako bova?

STANKO: A je treba takoj?

PETER: Ni treba.

Stane ... Kruci mašince ...

....

Lahko je sodit, Stane, ampak na koncu sem pa jaz tisti, ki

mora zavihat rokave.

Jaz ...

In?

Naj se kdo od tistih zgoraj spomni, da se spet nekaj grem
na lastno pest ...

Veš, kaj to pomeni?

....

V bistvu pa tukaj ne gre več zame. Zate gre.

Prej kot boš razčistil ...

STANKO: Razčistil s čim?

PETER: S tem, kaj si.

STANKO: Kaj sem?

No?

....

Kaj čakaš?

....

Boš rekel ... kako vsestransko nadarjen da sem?

Da bogu kradem čas? Da nimam tal?

Boš rekel, da sem ... degeneriran intelektualec?

Da nisem nič? Da sem izrodek?

Da sem isto kot ti?

No, kaj sem?

....

PETER: Stane, to veš ti ...

Če seveda veš ...

Bit, Stane ... Bit, vedet ...

Enostavno ločit plus pa minus ...

Nekam spadat ... Kdor ni organiziran, je sam.

In kdor je sam ... je nula.

Zastopiš?

STANKO: Sledim.

PETER: Ker, Stane ... Kako bi ...

STANKO: Kar.

PETER: Če hočeš kaj spremenit ... in spremenit ...

Stvari se spreminjajo ... Ker se morajo.

Za to gre.

Povej, mam prav?

STANKO: To ti lahko povem po grško, če hočeš.

PETER: Stane, nehajva se sprenevedat ...

....

Če mam prav al ne ... veš ... če ne narediš koraka ti, ga naredi kdo drug. In lahko boga zahvališ, če maš krompir, a ne ... da bo to nekdo, ki mu ni vseeno zate. Ki nad tabo ni scagal ... Kljub malenkostim ... Če me zastopiš ...

STANKO: Ja ...

....

Ne.

PETER: Ne?

Če ne, pa ... No, ja ...

....

Ah, fej pa fuj ...

Zafilozofirala sva se kot ... kot dva papagaja ...

Jej, pij in kavsej, za drugo se ne ravsej, je rekel pesnik.

Čas je.

....

Ti, kje bi dobil ta malega Cegnarja?

STANKO: Francija?

PETER: Ja, saj ... vidva sta bila prijatelja.

A sta še?

....

STANKO: Ti misliš ...

PETER: Nič ne mislim.

STANKO: Kaj pa boš z njim?

PETER: Kaj je zdaj on? Nek tajnik?

STANKO: Ja. In?

PETER: Ni to, kar se ti mota po glavi.

Sporočilo bi mu moral predat.

....

....

STANKO: Kakšno sporočilo?

PETER: Od naših ... Nekdo od naših bi moral predat

sporočilo ...

Kaj je? Kaj gledaš?

....

STANKO: Nekdo od vaših ma sporočilo?

PETER: Ja. Okrog škofije je preveč ferkera, pa sem mislil, da bi
mu ti napisal pismo ... da naj pride.

Ne sem. Mislim ... kamorkoli, v predmestje ...

STANKO: In jaz naj mu pišem?

PETER: Par vrstic ...

Stanko vstane, naredi nekaj korakov po sobi.

STANKO: Pero ...

Kakšno sporočilo?

PETER: Strasti se morajo pomirit ...

STANKO: Strasti?

PETER: Stane ... Izdali bomo amnestijo ...

Iz žepa potegne pištolo in jo da na mizo.

Tud mi hočemo enkrat odložiti orožje.

Stanko pride k mizi, vzame pištolo in si jo ogleduje.

PETER: Par vrstic ...

Beseda ni konj.

Menda ni preveč, kar prosim ...

Samo pride naj, kamorkoli ... na varen kraj ... na
pogovor ...

*Vzame pisalo z mize in ga ponudi Stanku. Stanko počasi
odloži pištolo in vzame pisalo. Sede k mizi.*

STANKO: Pero, midva ...

Nič takega.

Midva ... Nekdo se bo pogovoril.

Povej ...

To je samo sporočilo.

....

Nič drugega.

PETER: Nič.

10

Stanko, Eli.

STANKO: Luči so pogasnjene, šotor je v temi. En gledalec se

krohota spod, tolče se po kolenih, počil bo ...

Moj obraz ima.

Pesjan mi je ukradel obraz.

....

Je ...

... vrtočlavičica ...

... in je ...

... kar sesa vase, se vrtil ...

hitreje ...

....

Na plan privleče pištolo.

ELI: Nehaj s to igro.

STANKO: Kako veš, da je igra?

....

ELI: Ej ...

....

STANKO: Potem ...

... se umiri. Prosi za ples. Plešeta spod, v krogu, med plesom te slači, meni pa pomežikne, češ glej me, dober sem. Kako je spreten, s plesom zapeljuje, da komaj opaziš, kdaj in kako ... prodre vate. Skotalita se po tleh in s prijemi, ki ne dopuščajo nobenega dvoma več, si te podvrže celo.

Ujet sem na platoju vrh droga, gledam vaju in hotel bi dol, ampak noge ne držijo in zgrmel bi v prazno, če bi naredil samo korak. „Ni hudo,“ se prepričujem na začetku in ti iščem v očeh, na začetku se zdi, kot da me z očmi iščeš tudi ti, potem pa dojamem, da si samo domišljam, pogled se ti megli, ko toneš pod širokimi boki žrebca, ki te jemlje. Ki se mu daješ, kot gola stvar ...

Ko opravi s tabo, hitro in spretno spleza gor.

S celim telesom se prisloni name in me poljubi, z odprtimi usti, jezik na jezik.

In začneš bledet. Manjšaš se bolj in bolj, asimptotično padaš v točko, ki je proti njej odprtina te cevi ... širša kot ...

ELI: Daj, prosim ...

Pazi, da se ne sproži.

STANKO: Zato je narejeno. Da se.

....

ELI: Nisi se mogel dokazat ...

In?

11

Stanko, potem stari. Čez čas stara. Stari pomoli glavo skozi vrata.

STARI: Stanko, pst. *Smukne noter, potihem zapre.*

A imava midva še kaj tiste kačje slinje od zadnjič?

Poglej, no ... *Menca.*

Daj, Stanko, daj že ...

STANKO *vzame steklenico iz omare*: Nekaj je pa res še ...

STARI: Daj sem, daj sem ... Hitro ...

Stanko mu poda steklenico, stari odmaši in potegne.

O, kako je to zdravo ... *Si oddahne.*

Sem šel gledat tele ... te ... Švabe, ja, seveda. Ti hudič, kako to maršira. To je vojska. Še bo hec, ko se bojo oni pa naši hostarji dobili na plesišču. Me prav matra, kaj bo to. To je disciplina. To. *Krepko potegne.* Uf, kako je zdrav. *Spodaj se zasliši nerazločno vreščanje.* Stanko, hitro, hitro ... Ti hudič ...

Stanko vzame steklenico in jo spravi v omaro.

Stanko, a vidiš, to je pa baba. A jo vidiš?

Koraki po stopnicah. Pet minut bi hotel človek zase. Za dušo privezat, a ne? Pa misliš, da jih boš dobil?

Mu pokaže figo. Sem gor se usedi ...

Na tvojem mestu se jaz nikoli ne bi skidal iz ... iz, no ...

Ja, iz lemenata. Za noben denar.

Zakaj pa misliš, da far dolgo živi? Zato, ker ima mir pred babo. Zato.

STANKO: Ni dovolj hotet mir. Treba je bit poklican.

STARI: Kaj?

STANKO: Slišat moraš božji klic. V duši.

STARI: Kaj? Bolj na glas povej!

STARA *pred vrati*: Stanko! A se sme noter?

Stanko skoči k vratom in odpre. Vstopi stara, z obema rokama nosi krožnik s štrudlom. Vrata ostanejo odprta.

STARI: Kaj si rekel?

STANKO *zavpije proti staremu*: Slišat je treba božji klic!

Brez tega ni nič!!

STARI: Aja.

STARA: Kaj?

STARI: S Stankotom se pogovarjava.

STARA: Stanko, samo pijače mu ne dajat.

STARI: Pa kdo govori o pijači? To je študiran mestni človek, ti si pa ena ...

STARA: Kaj?

STARI: Ah ...

STARA *odloži krožnik*: Stanko, repnega sem spekla. Prazen žakelj ne stoji pokonc.

Kdaj boste pa doktorirali, če smem vprašat?

STANKO: Diplomiral, gospa, diplomiral ...

STARA: Kaj, a niste zadnjič rekel, da boste doktor?

STARI: On bo zdravnik, a ne, Stanko?

STARA: Kaj?

STARI: Zdravnik!

STARA: Saj sem rekla. Tiho bodi tam.

Koliko vam pa še fali?

STANKO: Niti dobro začel še nisem.

STARA: Slabo se vas sliši ...

STANKO: Lahko, da bom kar pustil!

STARA: Stanko! Ne to govorit. Zapravit toliko šol ... To bi bil greh ... hud greh ...

Kaj bi pa ata rekel?

STANKO: Ata se ni spoznal.

STARA: Vaš ata je bil fejest človek ...

Ga nisem poznala, sem pa vse slišala. To, kar so naredili z njim, je pa ...

Vi boste morali to popraviti.

STANKO: Mogoče tako, da si dam še jaz štrik za vrat?

STARA: Kaj?

STARI: Je rekel, da zapri vrata.

STARA: Midva zdaj greva.

Za pelargonije sem vas prišla prosit.

Kangla je v drvarnici, po sončnem zahodu, ne prej, voda v sodu je takrat ravno fajn.

Pa gredice. Saj ne boste pozabil?

STANKO: Brez skrbi.

STARA: Ja, zdaj sem se spomnila. Ta rdeči so spet enega. Na Volarjevem, včeraj zvečer.

STANKO: Koga?

STARA: Ne vem imena ... Kar s kladivom, pa po sencih ...

Moralo je bit par minut pred začetkom policijske, šele zjutraj so ga našli.

STANKO: Koga so?

STARI *jo rine k vratom*: Ti pa tvoje flancarije. A ne vidiš, da mu kradeš čas?

STARA: Pa orenk zalijte, nič šparat. Skalnjaka pa sploh ne, mora bit malo bolj suh ...

STANKO: Koga?

STARA: Nemci so pa začeli takoj premetavat, hišo za hišo.

Atentatorja iščejo ali pa samo jude. Zaradi mene lahko peljejo kar oboje.

STARI: Nehaj že, vrana stara ...

STARA: Ti nehaj, ko te bom ...

STARA *med vrati*: Zadnjič se mi je pa zdelo, kot da je šla ena ženska čez travnik ...

STARI: Ja. Devica Marija ...

STARA: Stanko, pazite se, prosim ...

12

Stanko, Eli. Zunaj ponehava dež. Pri odprtih vratih.

ELI: Ne, ne bom vstopila ...

STANKO: Za minuto ...

ELI: Veš, da ne bo minuta, če vstopim ...

STANKO: Pol minute ... Prosim ...

ELI: Grem, ne boš me pregovoril ...

STANKO: Sama sva. Svakinji se je poslabšalo, spet sta jo šla obiskat.

ELI: Ne.

STANKO: Mokra si. Stopi not, samo da se pogreješ.

ELI: Ne ...

Rekla sem ne.

....

Moram vedet ...

STANKO: Ja.

ELI: Če bi zapustila mamico in papana ...

STANKO: Povej ...

ELI: Če bi ju pustila na cedilu ... če bi ju izdala ... in šla s tabo ...

13

Stanko, policist v civilu, potem drugi policist. Vrata sobe na stežaj odprta, vrata omare prav tako. Stol je prevrnjen, papirji so streseni po tleh. Žimnica na postelji je postavljena pokonci. Vratca na podstrežje zijajo. Stanko sedi na skrinji. Policist v civilu se sprehaja, v roki ima papirje, očitno Stankova pisma, dopisnice, razglednice. Lista in bere, pregledano odvrže na tla. Skozi vratca se prerine drugi policist, otrese prah.

DRUGI POLICIST: Prazno.

V hodnik. Nichts. Gar nichts.

Odštorklja po stopnicah.

GLAS GESTAPOVCA *s stopnic*: Wir warten unten.

POLICIST V CIVILU *stopi k oknu, se zamišljen zazre skozenj*:

Fagus silvatica purpurea. Rdečelista bukev, vsa v škrlatu ... Jesenska glorijska ...

Opazi grmič. Neverjetno – saj to je amaranthus caudatus, repati ščir! Krasotec ti moj, vse čestitke vrtnarici! Vse

čestitke. *Se obrne proti Stanku, govori o pismu, ki ga ima v roki.* Ta ... Eli ...

Stanko skomigne.

POLICIST V CIVILU: Sentimentalne zadeve ...

Poduha pismo. Asteridae, lamiales, lamainaceae.

Ustnatičevke. V družini: lavandula, melisa in seveda ...

pogostemon, splošno znan kot pačuli. *Pokaže pismo.*

Nekaj kapljic ga je kanilo na ta papir.

Ela, Eli?

Stanko skomigne.

Težko govorite o tem? Kar malček vam zavidam. Ko boste poročeni, bo konec romantike ...

Sentimentalne zadeve ... v teh časih ...

Za razliko od papirjev, ki jih je prej metal, zdaj pismo s poudarjeno pozorno kretnjo odloži na mizo.

Pa vendar ... nič ne zmoti narave. Ne meni se za nas.

Pravzaprav ... se zdi še lepša, vsak njen hip še opojnejši ...

....

Vzame z mize dokumente in jih pregleduje.

Študent, pravite? Česa?

STANKO: Medicina.

POLICIST V CIVILU: Letnik?

STANKO: Prvi.

POLICIST V CIVILU: Šestindvajset ... zamujate.

STANKO: Pač ...

POLICIST V CIVILU: Se bavite s politiko?

STANKO: Ne.

POLICIST V CIVILU: Napaka ...

Seveda, pri šestindvajsetih, s tem razgledom, z
odišavljenim pismom v predalu ...

Zdite se razumen mlad človek, dam vam nasvet: pazite,
da ne zamudite vstopa v življenje. Ne domišljajte si, da
lebdite nad vsem.

Nihče ni izvzet.

In ne utvarjajte si, da bo komu kaj oproščeno ...

Jaz, na primer, bi se ukvarjal z botaniko. Nisem končal –
polagam vam na srce, ne pozabite na študij – torej meni
se je najprej zgodila ta služba v zavarovalnici. Ampak
kdo vam lahko v teh časih kaj zavaruje? Bi pa vsi bili
zavarovani, o ja.

Zdaj ne zavaruje niti bog.

DRUGI POLICIST *od spodaj*: Sergej!

POLICIST V CIVILU: Ich komme schon! Bin schon da!

In smo pristali, kjer smo. In ni me sram. Tudi to delo
mora bit opravljeno.

Se zavedate, da stojite pod jezom? Če popusti ...

Tisočletna kultura zahodne civilizacije, ki ji pripada
ta narod, bo izbrisana. Tukaj se bo razpasel zahrbtni,
naduti, prostaški Bizanc. Svet brez idealov, brez upanja,
svet, ki je bog pozabil nanj. In vrtovi ... O vrtu, kot je ta,
boste samo sanjali.

Lepotni kánon bo cementarna.

Stojite pod jezom, pod valobranom iz človeških teles, ki
zadržuje poplavo. In pravite, da vas ne zanima ...

Brezbrižnost ...

No, dajva še to: moški, petintrideset do štirideset, srednje
postave, rjavih las, barva oči siva ...

Se spomnite take osebe?

STANKO: Ne ... Ne spomnim se ...

POLICIST V CIVILU: Nihče se ne spomni.

Stanje splošne amnezije ... Znamo uporabiti tudi metode, ampak vi ste srečen, srečen človek ... *Se zazre skozi okno.*

Aquilegia formosa, lepa orlica ... trnati akant, jesenski zajčji mak ... Pa ne, da je tam Delavajeva bergenija?!

DRUGI POLICIST *od spodaj*: Sergej! Samo tebe čakamo!

Še osem hiš!

POLICIST V CIVILU: Moment mal, bitte!

Že med vrati. Skoraj bi spregledal. Skrinja, na kateri sedite ...

Kar čez sobo naredi gib, ki pomeni ukaz Stanku, da naj odpre skrinjo. Stanko vstane, dvigne pokrov, potegne iz skrinje zmečkano, umazano rjuho.

POLICIST V CIVILU *zadnji pogled proti oknu*: Še to ...

Če bi vas kdaj prineslo naokrog ...

Nismo slabi ljudje, sploh ne najslabši ...

Ich komme, ich komme ...

Steče po stopnicah.

14

Stanko, potem Peter. Spodaj glasovi, ki se oddaljujejo. Nekaj trenutkov mirovanja.

PETROV GLAS *pridušeno*: So šli?

STANKO: Ja. *Odmika skrinjo.*

PETER *prileze iz skrivališča za skrinjo*: Kurba mašina ...

Za las ...

....

To pa za las ...

Si popravlja obleko. Lej, kravata ... Pa rekelc, ves pomečkan ... Kje je špegu?

STANKO: Na omari v spalnici ... ga mata.

PETER: Kje ga maš pa ti?

STANKO: Nimam.

PETER: Prvič slišim, da se da brez.

STANKO: Kaj mi pa bo?

PETER: Kaj ti bo? Da se boš gledal.

Saj nisi žival ... Odkima. Čisto tebi podobno ... Z roko pogladi lase, iz notranjega žepa potegne prohibicijsko.

Na knap ... Srkne, poda Stanku. Mašince ti taka ... Stanko naredi nekaj pohlepnihi požirkov.

Ej! Ej! Mu spuli prohibicijsko. Spet srkne in mu jo vrne.

Dons maš pa po ta novem rojstni dan. Z eno nogo si bil že ... Požvižga.

Blizu.

Hudičevo blizu.

....

Je pognal kri, o ja! Kar apetit se mi je naredil.

Pobrska s kuhalnico po loncu.

Jezus, kakšno svinjarijo maš pa to?

Najde krožnik z ostanke štrudla, poskusi.

Hm, repni. Dober.

Se s krožnikom v naročju zavalil v naslonjač.

Ti ...

STANKO *postavlja stvari na svoje mesto*: Ja ...

PETER: Ti ...

STANKO: Pero ...

PETER: Ja ...

....

STANKO: To s Francijem?

PETER: A misliš Cegnarja?

STANKO: Njega.

PETER *žveči*: Tega, ki je bil tvoj prijatelj?

STANKO: Ja.

PETER: Ja.

Kaj?

STANKO: Povej, Pero ...

PETER: Kaj?

....

STANKO: Povej ...

....

Je to to?

PETER *žveči*: Mene vprašaš?

STANKO: Samo sprašujem ...

PETER: Sprašuješ ...

Kar ...

STANKO: Samo sprašujem ...

PETER: Ja. Kaj?

STANKO: Če je to zdaj to?

....

PETER: Kaj ti čem ...

....

Kako se počutiš?

STANKO: Se ne.

Kako pa naj se?

....

Odlično. Mogoče bom bruhal.

Odlično se počutim.

Se ne bi smel?

Ne vem ... To ...

....

Pero, sem jaz to hotel?

Mat kurba, Pero ...

PETER: Ne vem, kaj si hotel ...

Vem ...

....

STANKO: Kaj?

....

PETER: ... da ti je treba ponudit roko.

STANKO: Roko ... *Prikima.*

....

Povej, če je to to?

Sem to jaz?

A sem to jaz?!

PETER: Kaj vem, kaj si, kurba ...

To ...

Je, kar je! Kaj ti morem, če je več, kot si si mislil ...

STANKO: Več, Pero?!

Več?!!

PETER: Ne vem ...

....

Kupi si že proklet špegu, pa se glej!

....

STANKO: Kako si ...

PETER: Obsojen je bil.

STANKO: Kdo mu je sodil?

PETER: Sodišče.

STANKO: Kakšno?

....

....

PETER: Dobil je samo to, kar je hotel.

STANKO: To je sodišče?

To!?

....

Peter ga gleda.

Kaj gledaš?!

Peter vzame iz notranjega žepa očala z okroglimi kovinskimi okvirji in si jih nadene.

PETER: Tamal, tamal ...

Kje sva pa zdaj?

Bi se rad pogovarjal o sodiščih?

....

No, kaj si?

Čigav si?

Kaj?!

Stanko vstane, naredi korak proti Petru, mu počasi, tipaje vzame očala z obraza in si jih ogleduje.

STANKO: Kje si jih ...

PETER: Takrat ... V mrtvašnici.

STANKO: Tam si bil?

PETER: Tud.

STANKO: Pero, ti ... Že ves čas si jih mel.

Jaz sem pa mislil ...

Norca si se delal.

Mu kaže stekelca. Počena ...

Mat, mat ...

....

Nič ni rekel ...

Ni se hotel več pogovarjat. Nobene ...

Nič moči ni bilo v njem.

Skoz okno je gledal in bil tiho.

Mat kurja ...

....

Najin krojaček hlaček ... Špeglar.

Mat kurja ...

PETER: Tak je bil.

Ti si po njem.

STANKO: Pomečkat, otipat štof ... Pogledat k luči, zapret oko,
vdet nit. Urezat kroj. Ure in ure sklonjen strmet skoz ta
spraskana stekelca, nekam vase ...

Samo to je znal.

....

Ne. Ne to.

Raje nič kot to.

To je to, mat kurja ...

....

Špegli ...

....

Vsi so mrtvi ... Petjuška ...

PETER: Kurba mašinska ... Ne še. Ne vsi.

....

STANKO: Pero ...

PETER: Ja?

STANKO: Še kakšen popravek?

PETER: Ne.

Brez tega bi bil čez.

Jutri greva, tle ni kaj iskat.

Ampak prej pa ... *Mu pomežikne.*

15

Stanko. Sam v sobi. Odpre vrata omare. Na notranji strani vrat ogledalo. Se gleda. Vzame stol in ga razbije.

Drugo dejanje

16

Stanko, Peter, Štefa. Mizico so pomaknili do postelje, sedijo okrog nje in iz velike emajlirane sklede jedo solato. Kruh, šunka, pašteta, salama, steklenica konjaka in dve ali tri buteljke. Na gašperčku vedro, polno rož.

Opomba: Štefa ni toliko pijana, kot bi se zdelo na prvi pogled. Čeprav so prisotni tudi maligani, gre prej za zelo specifičen in poudarjen osebni slog, ki ga zlahka zamenjamo s pijanostjo.

PETER: Ko smo oblegal Toledo, je bla v nahrbtniku, zraven mitraljeza. Pol je stanovala pol leta na Pigallu ... Popsod so prijateljce ... zvesta kot tale compagnera ...

Potrka z vilico po skledi. ... ni pa nobena.

In za dve stvari si Pero vzame čas. Ta prva ... je skleda solatke.

ŠTEFA *Stanku*: Gofla mu laufa k namazana.

Ist Pero.

Gleda rože v vedru. Ampak rožce mate pa kle prou pici.

PETER: Stanko praznuje.

ŠTEFA: Kva pa?

PETER: Danes se je rodil.

ŠTEFA: Bejž no.

PETER: Ni umrl.

ŠTEFA *Petru*: Za začetk tud u redu.

....

Si pa nista prou nč pudobna. D ni sosed uskoču glih, k j bil ata marot?

Pomežikne Petru.

Hec more bit.

Stanku. A s ti tud taka mrcina k tvoj brt?

STANKO: Hujša.

ŠTEFA: Ja, sevede de. Pujsku se sajna jo pumije.

Sej ne zamerš, ne? Jes pravm, d hec more bit.

PETER *vzame iz vedra gerbero in jo da Štefi*: Rožca – za našo rožco. *Küss die Hand. Eleganten, vendar malo predolg poljub roke.*

ŠTEFA *se krohota*: Lej ga, kurlbna ...

Nastavi kozarec. Dej, tanki. Ni vsak dan tak praznk, d b jes mela zavravn sebe dva fejest fanta.

Kej tacga ... Glihkr so mi zdril zob ... Pokaže škrbino sredi zgornje dlesni. Ampak jes pravm, d se mele takrt, k je.

Maš to konjak?

PETER: Francoski. Zaloga.

Peter nalije vsem, pomežikne Štefi. Potrka z nožem po kozarcu. Zdaj pa, tovaršija: na zmago! Na eks!

Eksajo. Spet nalije.

Tovaršija!

Na zmago revolucije!

Velikemu ruskemu narodu!

Na zdravje in še na mnoga leta tovaršu Stalinu!

ŠTEFA: Na zdravje naprednih, postavnih junakov!

Odpijejo.

PETER: Tovaršija, mi tukaj stojimo ...

ŠTEFA: Sedimo ...

PETER: Mir, da povem do konca. Tu smo obstal ... mi

kontrabantarji, nad prepadnim robom starga sveta. Ki leži gnil, v prepadu. Pomežikne Stanku. In nazdravljamo novemu. Zadnjim stvarjem. Prvim.

Novemu človeku, ki prihaja.

STANKO *Štefi*: Ni lepšega, kot poslušat litanije norcev.

ŠTEFA: Ti duš, zdej sm se spomnla. Pero je reku, d ma brata, k je zgubu vero.

D nis to ti?

STANKO: Razen če je sosed še kje vskočil.

ŠTEFA: Bravo!

Sm prec zavohala, d si ti en kalinčk.

Veš kva, ti ... kva provzaprov tebe matra?

STANKO: Kako to misliš?

ŠTEFA: Mislm, kt živlejne. V resnic.

STANKO: V resnici?

ŠTEFA: Nč več pa nč manj.

STANKO: Mogoče pa ...

Met vsak dan rojstni dan ...

....

Živet ... Živet v resnici ...

Se (ne preveč) zareži.

Resnico.

ŠTEFA: Ti, tle s me pa dobu. N vem, kva nej ti rečm ...

In kva boš z no pol, k jo boš staknu?

STANKO: Zadegal jo bom, z življenjem vred ... pod kopita prvi šarmantni amazonki, ki bo prigalopirala mimo.

PETER *vstane*: Pardon ... Pardon ... Pardon ...

Če dovolte ... Tovaršija ...

Dej, Stane, vstan ... *Stanko vstane, Peter ga objame čez ramo.*

Še včer ... še včer se je ta naš tovarš tuki pasel v reakcionarni in egocentrični malomeščanščini.

Kaj boš, mašina?

STANKO: Ti mašınca, dajva midva o psih ...

PETER: Posluš, Hamlet ...

Zdej bom pa jaz tovaršu Hamletu povedal eno resnico. Ja. Je – država – da tako rečem ... kjer so vsi ... sam še ... *Gesta: bratstvo, tovarištvo. Brez izkoriščanja. Brez lastnine. Brez poniževanja za frušte, krivice za južno, boja za obstanek za večerjo. Je kraj – tukej pa zdej – kjer močni ne tepta šibkih ...*

In tko naprej in tko naprej ...

To so dosegł pol, ko so skoz in skoz spoznal resnico – in jim objektivna resnica vlada! To je ta resnica.

STANKO: Ti si bil pa tam.

PETER: Bil, kjer sem bil ... Videl, kar sem videl ... Tovarše ...

Take, ki bi s tabo delil zadnjo skorjo kruha. Zadnji gram vodke ... Žensko, če češ.

STANKO *Štefi*: Mužik mu je za flašo vodke prodajal pijano babuško.

ŠTEFA *tudi vstane*: Kompanija – stoj!

Jes glasujm: za Perota! *Pokaže na Petra.*

Ko prbit. Vse skupn, vsi enak ...

Objame Petra, zdaj vsi trije stojijo, objeti čez rame.

Ena na ena, brez udstopanja. Kuko si vi predstavlate, d bo drgač puštena ženska pa še z enm nezakonskm frocam kukr jes, a ne de ... kuko bo taka srota sploh ubodla en orenk grizlaj? Al pa ... Jes bi si tud sm pa ke mrbit špogala kšnga treznga desca, a ne de?

PETER: Kaj?

ŠTEFA: Pero, men je všeč, kok se zagreješ za našo stvar.

Ga poljubi. Hoče poljubiti še Stanka, ki pa se izmakne.

PETER: Klimba ...

....

Ah, sam da ga kronamo ...

Se spet posedejo.

ŠTEFA: Ko prbit.

Pa ne bit tak šuft. Dej glaž tega vina.

Dobi, Peter naliva novo rundo. Štefa odpije in spet nastavi.

PETER: Počasi, Štefa ... Pred nam je še ves čas na tem svet.

ŠTEFA: Pred vama že. Jes bom pa glihkr brez zob. *Spet pokaže škrbino.*

Stanku. Vidš, kašna sm? A češ pušlatat?

Stanko odkloni ponudbo. Štefa odmahne.

Hec more bit.

....

Zdej grem pa jes ke, kamr grejo še svet oče peš. Ke mate to?

STANKO: Po stopnicah dol, pa levo.

ŠTEFA: D nouta ta cajt, k me nou tle, vse spila.

Le pazta. *Odide.*

17

Stanko, Peter.

PETER: Kaj je? Boš – ne boš?

STANKO: Kaj?

PETER: Vzel.

STANKO: Vzel kaj?

PETER: Daril.

STANKO: Kakšen ...

PETER: Za rojstn dan.

STANKO: Ne razumem ...

PETER: Pomisl ...

....

Ona je daril.

STANKO: Ona?

PETER: Ja, moj – zate.

STANKO: Trenutek ...

PETER: Kobilca, da se reče.

Sam v zobe ji ne gledat.

STANKO: Čakaj ...

PETER: Ja, Stanko. Kaj je kle za čakat. Dons si, jutrn nis ...

Nehi že cuzat lastnga tiča ... Pust knjige, pozab, kar so ti
drug vtepl v glavo.

Stop mal iz sebe pa probaj ...

Nared. Nared že neki!

STANKO: In zato naj se povaljam s forštatsko kurbo?

PETER: Ni kurba. Snažilka je, na policiji.

Ti je jasn?

Prepustnico ti je prinesla.

Kurba? Ne, ona ma samo ... en tak smisel. Ne ji ponujat
dnarja, bog ne dej ...

Boš videl, ko boš z njo na samem.

Stanko, probaj enkrat, kaj je ženska.

Priznaj, da mam prav. Enkrat samkrat priznaj, da mam
prav.

STANKO: Vem, kaj je ženska.

PETER: Veš al pa tud ne.

Ne vem, kaj ti veš ...

Vem sam, da pejd ke dol do nje pa se mal pogovor.

Mal jo potolaž.

Morbit boš že jutri hropel v mlaki krvi.

Za koga se boš šparal? Zunaj je en topel, lep večer. Ta star svet nam gre v franže ...

Vzame steklenico konjaka z mize in mu jo porine v roke.

Poslušni brata, Stane, ne bo ti žal.

Stanko, pejd ... Akcija.

Ga porine na stopnice.

18

Peter, potem Eli. Peter sedi, z roko jemlje iz skleda liste solate in je.

ELI: Dober večer.

PETER: Dobrga.

Se gledata.

....

PETER: A vi veste, da so berivko poznal že Rimljani?

ELI: Prvič slišim.

Kje je pa Stanko?

PETER: Prastara sorta. Ali pa cikorija, isto. Vitlof ... je pa ...

slučajn odkril en Belgijc šele okrog 1850. Vitlof je mladiček v primerjav z ... *Dopolni s kretnjo, ki ponazarja tisočletja.*

In, a ni značiln: Anglež vitlofu reče francoska endivja.

Briga ga.

....

Šel je na vrt, ma opravl.

ELI: Smem počakat?

PETER: Izvolte.

Francoska endivja. Odkril ga je pa Belgijc. Se zdi

malenkost?

V kapitalizmu odnos med ljudmi nadomesti odnos med stvarmi. Vse je sam še roba ... Človeka ni več ...

Če bi se pozanimal, bi videl, da je vitlof Belgijc. Ne Francoz.

Se predstavi. Peter, brat.

ELI: Sem si mislila. Eli.

PETER: Jaz si nisem nič mislil.

Se ne boste usedla?

ELI: Hvala, stala bom.

PETER: Lahk, da bo neki časa trajal.

Ste za mal solate?

Zatemnitev.

19

Peter, Eli, sedita. Polmrak.

PETER: Vas lahko neki vprašam?

ELI: Kar.

PETER: Na splošn ...

Kaj si vi mislte o svobodni lubezni?

ELI: A smo že pri tem?

Zatemnitev.

20

Peter, Eli. Skoraj tema.

PETER: Stan pa Olio. On drobčkan, nižji od mene, brenčal je s tihim, počenim glaskom, kot pišče. Mat za dve glave

večja, zmer v črnem, krepka, debela matrona. Navajena komandirat z moško štimo. Perica. Njega skor nis opazil. Po turšk je sedel na miz ob oknu, s cvrnom okrog vratu in šival.

Tepla je ko švicarska ura. Ob sobotah popoldne se ga je nacedila, naju je zlifrala v kamro, pol pa vzela kuhljo za peril in mu jih naložila. "Boš ti," je sikala. "Boš ti šlatal!" Namreč babe. Pa jih ni. Je pa fasal. Njegov del je bil gosposki, ona je pa spirala drek pa kozlanje z rjuh. Eno soboto, litanije so se ravn začele, Stanko skoč izpod deke pa v kuhno ...

....

"Da bote vedl, nad lastno mamu je vzdignu roko," je rekla drug jutr pr miz.

Ja.

Mene ni videl. Njega pa.

....

Stanko, ja. Enkrat je naredu pravo stvar.

....

Pol je nesel coto, hitel je, da bi mel zjutri novomašnik svoj gvant. Ko se je vračal, so ga dobil, že med policijsko, ga zaprl in ga počl. Kot talca. Čez deset dni se je ona obesla na tram v svinjaku, šele po enem tednu so jo najdl. Bla je že napihnjena kot balon, moral so odpret streho, da so jo spravl ven.

Stopi k oknu.

Kako se je hitr zmračil.

Mat kurja ...

Trava se vlaži, vsak čas bo rosa.

Mrč leze not skoz šibje ... Med fižolovkam ...

Letos fižolu nekak ni šlo ... *Odkimava.*

Včer smo mel še poletje ...

....

Ah, sam da ga kronamo ...

Zatemnitev.

21

Najprej Eli, potem Štefa. Eli na fotelju, pokrita s plaščem čez glavo, v polmraku se je skoraj ne opazi. Okno je odprto. Veter v vejah se dvigne in pojenja. Ropot po stopnicah. V sobo pride Štefa. S steklenico v roki počasi pleše, menja dva takta. Eli odgrne plašč. Štefa se ustavi pred njo.

ŠTEFA: Tički škriplejo.

Putihm.

Vzdihne. En lep večer, za zvezde štet ... En lep večer je kr ...

Pa dons je ... en tak lep večer ...

Sam na kuprive merki pa na ta zadno.

Na, dej ga ... *Ji ponudi steklenico konjaka. Eli vzame in potegne. Zaleti se ji.*

Štefa jo treplja. Nis navajena. *Vzame z mize kozarec vina.*

Splakn, revše ...

Eli splakne.

ŠTEFA: Hec more bit. Kva s ti za ena?

Zatemnitev.

22

Eli, Štefa. Sedita skupaj, držita vsaka svoj kozarec. Na robu smeha.

ŠTEFA: Ampak ... sej to ... bi pa loh bla dva čif – čif ...

ELI: Sta!

ŠTEFA: Pol s pa ti tud!

ELI: Na pol čif – čif. Samo na pol.

Začne se smejat. Štefa eksplodira, izpljune vino, ki ga je ravnokar odpila. Obe v krohot. Štefa se zresni, Eli se krohota še nekaj trenutkov. Potem se zresni tudi ona.

ELI: Morala bi te skloftat.

Lahko, da te še bom.

Jo mehko prime z dlanjo za tilnik in približa svoj obraz njenemu, kot za poljub.

ŠTEFA: Pa ne več.

Zatemnitev.

23

Eli, Štefa, nato Stanko in Peter. V sobo padeta Stanko in Peter. Pobjoj. Davita se.

STANKO *davi Petra*: Na ...

Na jo ... stepo!

Na! Na!

Na ... Tle jo maš ... uralsko ... stepo!!

Se davita naprej.

Zatemnitev.

24

Eli, Štefa, Stanko, Peter. Še vedno pobjo, vendar vse negibno, Peter prikleščen ob steno, Stanko ga davi.

ŠTEFA *se nenadoma vmeša in ju vleče narazen:* Norci! Preklet norci!

PETER: Baba, kuš!
Zatemnitev.

25

Eli, Štefa, Stanko, Peter. Na mizi pištola. Vse se godi mirno, nepremično, brez dvigovanja glasu. Vsi sedijo.

STANKO: Bal so se.

Vsi.

On ne.

To.

....

Zato si ga. Z macolo.

....

Kaj pa?

Zaradi hlač?

....

Si ga za denar?

....

Na. Da se ti ne bo treba matrat.

Narahlo porine pištolo v Petrovo smer.

PETER: Dnar ...

Po tvoje ...

....

... ti, farček ...

brez vere ...

STANKO: Kaj boš pa ti z vero?

PETER: Vse.

S tema dvema rokama jes gradim. Ne na pesek, na skalo materializma.

Pred mano je cilj.

Verujem. V pravico. V žrtve.

V bolš svet.

....

Ti pa ...

Sune pištolo nazaj proti njemu.

Poč me ...

Kr ...

Alo, dejmo že ...

Spodaj se zaloputnejo vrata, glasova. Zaslišijo se počasni koraki po stopnicah.

Kaj čakaš?

....

Dost je blo, poč me! Boš storu dobr del. Dej.

Nared bratu uslugo.

26

Stanko, Peter, Eli, Štefa, potem stari. Počasi se prebujajo iz otrplosti.

STARI *pridrajša noter*: O, lej, lej, naš Stanko ima pa obiske ...

PETER *še vedno Stanku*: Dej že ...

STARI: Lepo, lepo, mladina se zabava ...

Rine proti mizi. Peter pospravi pištolo z mize.

Dober večer, bog daj, otroci ...

PETER: Bog daj, ata.

Kaj bo dobrga?

STARI: Pst, potihem. *Eli*. Daj, punčka, lepo prosim, zapri ta vrata. *Eli gre zapret.*

Malo bi se usedel, samo da si oddahnem.

ŠTEFA: Kar semle, ata.

Ga posadi na posteljo. Preureja sedežni red, Stanku odkaže prostor na postelji ob Eli.

ŠTEFA *Stanku*: Ajde, Romeo, ti pa ke, kamr spadaš.

Peter hoče sestiti na stol.

Paz, Pero, lukna.

PETER *fiksira Eli*: Že prav. Se je nič ne bojim.

Vzame blazino, si jo podloži in sede.

Peter si zna vzet čas.

Staremu. Kako? Ga boste z nami en glaž?

STARI: Fantje, potihem, pst. Jaz imam ferbot ...

PETER *mu toči*: Če vi ne boste nobenemu povedal, tud mi ne bomo ...

STARI: Veste, moja je od hudiča ... *Srkne*. Mmm, paše ...

Konjak, a ne? Tega pa nisem že ...

Požvižga. Ga zvrne. Potrka po steklenici.

Kaj imate pa tu not?

PETER *mu spet toči*: Klaret.

STARI: Kako si rekel?

PETER: Klaret. Francosk vin.

STARI: Ne poznam. Ampak, primojduš ...

da se zdi skor boljši kot cviček.

Čeprav cviček, tisti ta pravi ... *Ga zvrne.*

Daj še enega ...

Kako si že rekel, da ti je ime?

PETER: Za Petra so me krstil.

STARI: Bog te blagoslovi.

Peter, kaj? Tako kot Črni Peter, tisti, ki je menda ...

PETER: Ne, s tistim nimam nič ...

STARI: Seveda ne, seveda ne.

Petru. Ti ... No ... ti, kaj se praznuje?

ŠTEFA *pokaže na Stanka*: Tale ma rojstn dan.

ELI *Stanku*: Vse najboljše ...

STANKO: Hvala.

Lahko, da je. Pa ne moj.

STARI: Kaj je rekel?

STANKO: Nobenega rojstnega dneva ni!

STARI: Stanko ...

Stanko, ti si mogoče preveč ...

ELI: Pedanten?

STARI: Ja, to bo. Vsak lep dan ... A je to mogoče šunka?

PETER: Kar naložite si, ata. Pa tole probajte.

Ponudi še pašteto. Stari si nalaga, Štefa prav tako.

ELI *Stanku*: Ni treba bit pedanten, jaz tudi nisem.

Ne morem si več privoščit ...

STARI: Ja. Kaj sem že ...

ŠTEFA *staremu*: Če ga noče met on, ga va mela pa midva, a ne? *Si nalaga.*

STARI: Ja. Ja, to sem hotel povedat. Vsak lep dan, vsak, ki ti je podarjen, moraš vzeti kot rojstni dan. Če je pa na mizi kozarček, pa če je še čedna punčka zraven, potem pa ... potem pa ... *Zamahne z roko.*

V tišini se skozi okno zasliši razločno škrebļjanje, kot bi kdo nekaj grabil, pa koraki po pesku itd.

PETER: Kaj je to?

STARI: Kaj ... kaj pa je?

PETER: To, pod oknom?

STARI: A je kaj spod? *Ropot pločevine, voda.* Ah, nič ... Spet moja, ki se nekaj gre ... Ona misli, da vrtnari ...

Eli vstane in gre k oknu. Peter vstane in gre ugasnit luč, potem ji sledi, postavi se ji za hrbet in opazuje čez njeno ramo, zasloni jo s telesom. Eli se izmuzne in zdrsne mimo njega, ne da bi ga pogledala.

ELI: Golem. V temi se vidi. Sope počasi kot kakšna velika, breja žival ...

Golem.

....

Prižgejo lučko na nočni omarici.

STARI: Moraš povedati bolj na glas.

ELI: Vrt. Ogromen je ...

STARI: Ni dober.

ŠTEFA: Jes sm ga prej mal sm pa ke ... In je neki.

PETER: Solata je brez greha.

Drugo leto pa le vrzite par lopat mivke, bo prst bolj dihala ...

STARI: Ni, ni, ni ...

PETER: Vaša se mora spoznat.

STARI: Ona? Ona pojma nima. Sanja se ji ne ...

Vi bi morali ...

Sestra je zbolela, reva nepokretna, moja je pa obljubila,
da pride pospravljat pa táko. Kaj čem sam, kuharija mi ne
gre, jaz sem ajzenponar.

En dan tam – in nazaj.

Boš rekel, kaj ima pa to z njim.

Daj za poplaknit.

PETER: Vina je zmanjkal.

STARI: Konjak, nalij konjak. Daj vsem. Ta vrt, otročki ...

ŠTEFA: Pa ne, d ste vi un, k ma britof sred paradajza?

STARI *se razburi*: Nobenega britofa ni! Nobenega!

So bile govorce, ja, da so bile mestne vislice tam dol.

Dvesto let nazaj. Da bi pa mi kdaj koga ...

ŠTEFA: Ta star so rekl, ni bolšga, kukr ta zadn seme, k ga
ubešnc da, predn gre. Za bužjast, pa še kej ...

Peter doliva.

PETER: Ah, empirična znanost bo take ...

Ampak paprika pa ... mogoče res ni normalna ...

Si premisli, odmahne.

ELI: Pesem je. Začne se ...

STANKO: Ja, ja ... Večerni vrt ... pa tako naprej.

Oguljen, sentimentalni šlager. Ponarejeno in poceni ...

Passé ... passé ... passé ...

*Dvigne kozarec, molče nazdravi. Eli hoče odzdraviti,
obstane na pol poti.*

STARI: Ta glavno se ne vidi.

On je ... Ne pusti stran.

ŠTEFA: Kdor je pametn se zna ahtat ...

STARI: Ni samo to.

On je še dosti ... močnejši.

To je treba nazaj.

Korel, stari ata, se je izučil za vrtnarja, na Solnograškem.

Mel je roko pa mojstra, da je ratal prav frdaman, služil je samo še pri nobel gospodi ... Pepa je bila pa od tukaj.

Enkrat je šla na romanje in sta bila skup.

Pridna, šparovna. Korel je hotel na svoje, ampak šlo je počasi. Otrok pa nista hotela imet, dokler si ne opomoreta, češ že tako nič ni, pa boš še ščeneta spravljaj na svet.

In je ratalo. Korel je zadel na državni loteriji. Naenkrat vse rešeno. Treba je bilo samo najt kaj pravega in začet.

Iskala sta, pa nič, kar bi jima res pasalo, potlej je pa babica rekla, dajva še tu naokrog, če ne drugega, bo ceneje.

In sta prišla.

Tukaj torej ta parcela. Velika, zanemarjena, sama goščava.

Nobeden je ni hotel, govorile so se čudne stvari, ampak stari ata se je požvižgal, ko je videl, kako rast na njej divja. Dobil jo je skoraj zastonj, ni bilo leto, pa sta že imela hišo in še je ostalo.

Zdaj pa tako, da sta oba lezla že not v petdeseta, pa še brez otrok. Kaj dosti upanja ni bilo, pa se je vseeno zgodilo. Ko je moj ata privekal na svet, je bil dedek Korel tako vesel, da se je jokal in smejal naenkrat. Bilo je, kot da srečna zvezda nad njim noče pa noče ugasnit.

Solze pa smeh, vsak dan, kar metalo ga je ... Je pa nekam dolgo trajalo in ljudem se je začelo zdet čudno. Potem pa nekega dne otroka ni bilo v zibki, babica se prestraši, leti ven, kliče in pod tisami ...

Premolk. Srkne konjak.

... pod tisami dojenček, kot hrošček, s tistimi drobnimi ročicami maha v travi, zraven pa Korel, že do pasu v zemlji, koplje jamo.

Kopal mu je grob.

....

STANKO *vstane, gre proti oknu*: Ej ...

Kaj je ...

Eja!?

Marš!

...

A teb zlepa ni zadost?!

Ti kurba mašinc!

Zgin!

Pober se, sem rekel!

PETER *skoči k oknu*: Kje? Kdo?

STANKO: Tam! Kurba hudičeva ...

PETER: Kje?

STANKO: Tam, na sred ...

PETER: Stane, madona, zber se. To je strašil!

Ne pij, če ne preneseš!

STANKO: Sem mu rekel, ne nazaj.

Naprej ...

Smer ...

Moškost ...

Najina smer. Sem prav rekel?

PETER: Ne zganjat panike ...

STANKO: Midva, Pero ... Ti pa jaz ...

Te lahko objamem?

A te brat lahko poljubi na kosmato jekleno lice?

PETER: Bova kasnej ...

....

ŠTEFA *staremu*: Kuko je šlo pa pol ...

STARI: Kaj?

ŠTEFA: Vaš dedek, ne?

STARI: Aja. Zaprli so ga v blaznico, ni več prišel ven.

Odmahne.

ŠTEFA: Jes pa verjamem, de ...

PETER: Ah kaj, skegljal se mu je.

En primer? En primer ni nič.

STARI: Je še.

Zdaj se je babici posvetilo, da mora bit nekaj na tem.

Hotela je takoj prodat, pa so našli oporoko, v kateri je bilo vse že na malega, na mojega očeta. Lahko bi jo spodbila, pa se ni hotela vlačit po sodiščih in je sklenila, da bo čakala.

Čas teče, oče je rasel, moral bi v uk. Poizkusila je tu pa tam, dala ga je za mizarja, pa je po enem tednu pobegnil, ni hotel bit ne kovač, ne čevljar, nič. Povsod je pobegnil.

In potlej ga lepega dne sploh ni bilo več nazaj, kar izginil je. Babici se je skoraj zmešalo. *Krepko srkne konjak.*

Mine nekaj časa. Potlej pa, tega bo zdaj kakšnih sedemdeset let, enkrat maja babica pride zvečer od šmarnic, in kdo sedi v kuhinji za mizo? On, kdo pa. Hotel je bit vrtnar kot dedek, pa nič drugega. In je ratal.

Oče se je oženil, najprej sem se rodil jaz, pet let za mano pa še brat. V hiši pa en sam kreg, kdaj se boš losal prekletega vrta, je vpila babica, oče pa nazaj, da za noben denar. In tako leto za letom, vrt pa vsako leto lepši, od daleč so ga hodili gledat, dokler po dolgem času, ona jih je imela takrat čez devetdeset, oče ni popustil. Dobil je krasno ponudbo, za tisti denar bi si lahko kupil, kar bi hotel, ko pa je prišel dan, ko bi morali k notarju podpisat, ga pa ni bilo k zajtrku.

Mama leti na štuk, jaz pa pogledam skozi okno ... in ga vidim, kako binglja, obešen s tiste tise, izpod katere ga je babica rešila štirideset let pred tem.

Ampak do takrat je oče že naučil mojega brata ... tudi on je bil ... naučil ga je vse ...

Mene je pa zanimal napredek, pa sem šel na ajzenpon.

PETER: Mal se je shladilo, a ne?

ELI: Lahko bi zaprli okno.

Peter vstane in gre zapret.

ŠTEFA: Noč ma svojo moč ...

Pero, nalij kurjavo, d ns pugreje. Kukr se šika, najpred atu.

Peter toči.

STARI: Bog lonaj, punčka. Upam, da te nisem prestrašil.

ŠTEFA: Mene? Ke pa. Mrlakarjov se jes n bujim kej dost. Bl se unih, k še niso.

STARI: O, punčka moja ... Ampak, veš, mrtvi ...

ELI: Mrtvi naj bojo, kjer so. Ne smete jih klicat.

STARI: Saj ne. Ni treba. Ko je čas, oni sami ...

ŠTEFA: Ah, dejte no. Nehite. Vs vidm, vi ste purednež, rd nagajate. Smle se usedte, ata.

Stari se presede zraven Štefe.

Nazdravla bova na to, da mo vsi še douh tle, živ pa zdav.

Čeprov bom jes zdej šla.

No, dejva ga. *Pije.*

STARI: Kako? Ušla nam boš? Veš kaj, povej, kako je tebi ime?

ŠTEFA: Štefka.

STARI: Poslušaj, Štefka ... Ravno, ko je začelo bit lepo?

ŠTEFA: Grem. *Oblači plašč.* Ko je najlepš, takrt je treba jt.

A ne, Pero?

PETER: Ampak prej si je treba vzet čas. *Nasmešek.*

ELI *Štefi*: A kar med policijsko?

ŠTEFA: Sred vrtov me nou nuben vidu.

Z mize vzame zemljo in šunko. Eno šunknžemlo še, za tamalga.

STARI *vstane*: Ne hodit, punčka. Dobro nam je na toplem.

Zunaj je tema ... hlad ...

ŠTEFA: Mrz, ne mrz, stisnem se k vm, pa mi je tuplej. *Ga objame.*

STARI: Štefka moja, to ... Ti se kar stisni. Veš, si mi pa vroča.

ŠTEFA: Ja ... Ata ...

Ampak, če to ni čudn ...

Joj, ata ... Kva je pa to ... Sej vi ste pa ...

STARI: Kaj sem?

ŠTEFA: Mrzu k led.

STARI: Ne še!

....

Štefa se zakrohota.

STARI: Ti! Ti si pregnana!

ŠTEFA: Hec more bit. Zdaj pa zares. *Ga objame še enkrat.*

STARI: Ti, moja, moja ...

ELI: Tudi mene že zebe. *Se oklene Stanka.*

STANKO: Ne.

Se ji izvije iz objema. Vstane.

Pardon.

Nisem zraven.

PETER: Kje nisi zraven?

STANKO: Pri razkosavanju.

PETER: Česa?

STANKO: Ko se kosa ...

... plen.

PETER: Kakšen plen?

Stanko razširi obe roki.

PETER: Kakšen plen? Kdo kosa ...

STANKO: Kdo ne?

ELI: A je kdo rekel kaj takega?

STANKO: Darila!

Zatopota.

Vse zastonj!

Hitro! Hitro!

Ženske! O, mile ženskice! Gratis!

Dajejo se zmagovalcem, kar na truplih, ki se še shladila niso ...

PETER: Stane, če ne zavežeš gobca ...

ŠTEFA: Pero, pust. Spil je ...

PETER *Stanku*: Eni zate nosjo glavo v torbi ...

STANKO: Vložek bo povrnjen. Z obrestmi.

Se obrne stran.

PETER: Tamal! Opravič se!

....

Žensko si užalil.

ELI: Ni me.

ŠTEFA: Mene tud ne.

....

....

ELI: Bo že minilo.

Ta čas pa ... Je tukaj kdo, ki bi me vzel?

Vi, ata?

Se lahko stisnem k vam?

STARI: O, ho, ho ... Kar sem, kar sem, tukaj se pa nič ne
branimo. *Starega zdaj objemata Štefa in Eli, vsaka z ene strani.*

Stanko, ne zamerit ... mojim deklicam ...

ŠTEFA: Ata, glejte, d se nm n stupite k koščk leda ...

ELI: Glejte, da se ne premislite ...

STARI: Stanko, ne bit hud, ampak ti ne veš, kaj zamujaš.

ELI: Ve. Seveda ve.

Hočete videt, kaj?

....

Tole. *Poljubi starega, dolgo, krepko, strastno.*

STARI: O, Jezušček ... Ti ... *Zajema sapo.* To pa ... To ... To ...

ELI: Bi radi še? *Še en. Daljši, močnejši, strastnejši. Zares dolg.*

STARI: Marija, pomagi ... *Se zastrmi v Eli.*

O, Marija v nebesih ... Da sem jaz, ki sem že petnajst
let tu spod mrtev, lahko to doživel ... Zlati moji ...

Da je mene ... me je še poljubila lepotica, da sem jaz
to dočakal ... Da sem, da sem jo dočakal lepotico ...
krasotico, ki sem jo čakal ...

Stegne roko, nežno poboža Eli po licu.

O, Marija, mat božja v nebesih ...

Čas je. Jaz jo bom odkopal.

Počakajte ...

Jo bomo ...

Skupaj ...

Steče po stopnicah.

Zatemnitev.

27

Stanko, Eli, sama. Molk.

ELI: Če ...

....

sem ...

....

....

... noseča.

....

....

....

....

....

Je m'en fiche.

....

Zatemnitev.

Stanko, Eli. Stanko na postelji sedi sklonjen naprej, s komolci, oprtimi ob kolena. Po stopnicah pride Peter. Potem stari.

PETER: Flaša je.

....

Šel je po rekelc ...

Pokliče dol, po stopnicah. Hej! A bo že kaj!

Prištorklja stari, na sebi ima suknjič in kapo avstrijskega vojaka iz prve svetovne vojne. Obraz, roke, čevlji, vse je blatno. Suknjič ima na levi strani pod prsnim žepom dobro vidno luknjo. Pod roko nosi blatno steklenico šampanjca.

STARI *salutira*: Korporal Muster, zum Befehl!

Peter malomarno vojaško odzdravi, zapre vrata za njim.

STARI: Brat Ludvik, ki je bil vpoklican leta sedemnajst kot starejši kanonenfuter, pade.

Dam flašo na mizo ...

Ona je bila še tam izpred vojne v špajzi, to je zanimiva ...

PETER: Ata, pozno je.

STARI *salutira*: Zum Befehl!

Jo dam predse na mizo.

Pa mi reče: počak. Ne sam, ne na žalost, na smrt – pije se v veseli družni, na srečo, na življenje.

....

Prav, flaša, ampak če gre on v zemljo, greš pa še ti.

In sem jo zagrebel. Tam, pod ... *Kaže skozi okno.*

Nocoj je pa ona vstala od mrtvih ... samo, da bi ji mi ... vzeli nedolžnost, stari devici zakrknjeni!

Se krohota lastni domislici. He, he, he ...

....

*Tu je šla kugla not. Kaže raztrganino na prsih. Tu.
Pok šampanjca, toči Eli, Petru in sebi.*

Korporal Ludva ...

... vabi ...

na požirek ...

....

Zum Befehl.

Zapret oči – in želet! Oj!

Zaprejo oči. Spijejo, odprejo oči.

STARI: No, punčka ... Kaj ...

ELI: Samo še posteljo.

STARI: Jo vidiš, ko ve ... Ne pa ...

Odmahne. Salutira, odštorklja.

29

Stanko, Eli, Peter. Stanko se zdrami, gre k omari, vzame plašč in ga obleče. Na glavo si navleče debelo volneno kapo.

ELI *proti njemu*: Ej ...

STANKO: Kdo ste pa vi?

Odpre okno, da nogo čez in se zvali ven.

Eli in Peter se gledata.

Zatemnitev.

30

Eli in Peter, potem Stanko. Eli in Peter gola na postelji, napol pokrita z rjuho. Siva svetloba prvega svita.

STANKO še zunaj, zasoplo, potihem: Grejo ...

Omotičen se skozi okno skotali nazaj v sobo.

So že ...

Grejo ...

Se postavi na noge. Zagleda Petra in Eli.

Prime se za glavo in se nasloni na steno.

Na nočni omarici, nedaleč od Petrove roke pištola.

Vzame pištolo in gre k oknu.

STANKO ne da bi se obrnil, tiše: Grejo ...

Zleze skozi okno, izgine.

Hrum vozil. Hrum poneha. Pridušeni koraki po pesku.

Tihi, hitri koraki po stopnicah.

Vstopi policist v civilu, za njim vojak v polni bojni opremi.

Ivo Prijatelj
TRI IGRE

Oprema, računalniški prelom
avtor

Lektorirala
Irena Velikonja

Založila in natisnila
Tiskarna Kamnik d.o.o.

Kamnik, 2014

350 izvodov